

КОЛІЗІЇ ТА ПРОГАЛИНИ В ПРАВІ, СПОСОБИ ЇХ ПОДОЛАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

УДК 342.95

DOI <https://doi.org/10.32782/ehrlachsjournal-2021-5.06>

ВАЛЕРІЙ КОЛПАКОВ

доктор юридичних наук, професор,

завідувач кафедри адміністративного та господарського права

Запорізького національного університету, Україна

v.kolpakov@gmail.com

Анотація. Стаття присвячена дослідженню питань колізій та прогалін в праві, способам їх подолання в адміністративному судочинстві. Акцентовано увагу, що від забезпечення належної якості адміністративного законодавства залежить рівень захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. Визначено прогаліни в праві як повну чи часткову відсутність регламентації суспільних відносин, яку можна подолати за допомогою нормотворення, аналогії права чи закону, а колізії у праві – суперечності між нормами права, що закріплені в законодавстві, які можна подолати за допомогою тлумачення уповноваженим суб'єктом, скасування, внесення змін та прийняття нового нормативного акту, їх систематизація тощо. Констатовано, що ефективність правового регулювання залежить від зведення прогалін як одного з дефектів законодавства до мінімального рівня. Доведено, що ефективність застосування аналогії права в адміністративному судочинстві, так само як і в інших видах вітчизняного судочинства, безпосередньо залежить не лише від суто професійних якостей особистості судді, а й від рівня його моральної свідомості. Адже зміст конституційних принципів і загальних засад права, які покладені в основу поняття аналогії права, не обмежується тільки правовими рамками. У статті здійснено класифікацію прогалін та колізій у праві та розкрито її прояви у судовій практиці. Акцентовано увагу, що дієвим засобом усунення колізій в адміністративному судочинстві є систематизація нормативно-правового матеріалу. При цьому зауважено, що така систематизація має корелюватися із темпами та обсягами нормотворчої діяльності суб'єктів систематизації нормативно-правових актів. Планування та інтенсивність юридичної нормотворчості, обсяги навантаження нею відповідного органу публічної влади мають корегуватися у бік зменшення або взагалі виключати паралелізм із проведенням систематизації нормативно-правових документів. Поряд з цим наголошено, що запорукою зменшення правових колізій є постійний моніторинг законодавства, насамперед, у нормотворчому процесі.

Ключові слова: колізії в праві, прогаліни в праві, адміністративне судочинство, правове регулювання, адміністративні правові відносини, систематизація права, аналогія права, моніторинг законодавства, нормотворчий процес.

COLLISIONS AND GAPS IN THE LAW, WAYS TO OVERCOME THEM IN ADMINISTRATIVE JURISDICTION

UDC 342.95

DOI <https://doi.org/10.32782/ehrlachsjournal-2021-5.06>

VALERIAN KOLPAKOV

PhD, Professor of the Department of Administrative and Economic Law

Zaporizhzhia National University, Ukraine

v.kolpakov@gmail.com

Abstract. The article is devoted to the study of conflicts and gaps in the law, ways to overcome them in administrative proceedings. Emphasized attention that the level of protection of the rights, freedoms and interests of natural persons, and the rights and interests of legal entities against violations by subjects of authority depends on ensuring the proper quality of administrative legislation. Gaps in the law are defined as a complete or partial lack of regulation of social relations, which can be overcome with the help of rulemaking, analogy of law, conflicts in the law – contradictions between the norms of law enshrined in the legislation, which can be overcome with the help of interpretation by an authorized entity, cancellation, amendment and adoption of a new normative act, their systematization. It was established that the effectiveness of legal regulation of gaps

as one of the defect of the legislation to the minimum level. It is proved that the effectiveness of the application of the analogy of law in administrative proceedings, as well as in other types of domestic proceedings, directly depends not only on the purely professional qualities of the judge's personality, but also on the level of his moral consciousness. After all, the content of constitutional principles and general principles of law, which are the basis of the concept of analogy of law, is not limited only to legal frameworks. The article classifies gaps and conflicts in the law and discloses their manifestations in judicial practice. It is emphasized that an effective means of eliminating conflicts in administrative proceedings is the systematization of regulatory and legal material. At the same time, it was noted that such systematization should be correlated with the pace and scope of the rule-making activity of the subjects of the systematization of regulatory and legal acts. The planning and intensity of legal rule-making, the volume of its burden on the relevant public authority should be adjusted downwards or altogether exclude parallelism with the systematization of regulatory and legal documents. Along with this, it was emphasized that the key to reducing legal conflicts is constant monitoring of legislation, primarily in the rule-making process.

Key words: conflicts in law, gaps in law, administrative proceedings, legal regulation, administrative legal relations, systematization of law, analogy of law, monitoring of legislation, rule-making process.

Сучасний стан та розвиток суспільних відносин зумовлює прийняття нових законодавчих актів, які не завжди повно та точно їх регламентують. Однією з вагомих проблемних питань на цьому фоні є забезпечення належної якості такого законодавства, яке пов'язано з чіткістю побудови норм, повнотою регулювання, відсутністю колізійних положень та прогалін. Такі ж вимоги пред'являються й до норм Кодексу адміністративного судочинства України, на підставі якого здійснюється правосуддя в адміністративних справах. Від дотримання цих правил залежить рівень захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень.

Науково-теоретичну основу аналізу колізії та прогалін в праві під час розгляду адміністративних справ формують результати дослідницьких пошуків таких учених, як В. Авер'янов, В. Бевзенко, Ю. Битяк, І. Голосніченко, Є. Додін, В. Доненко, Т. Коломоєць, О. Кузьменко, Д. Лученко, О. Остапенко, М. Смокович, М. Цуркан, А. Школик та ін. Варто зазначити, що вказані вчені здійснювали дослідження колізії та прогаліни в праві лише дотично, в основному, зосереджували свою увагу на окремих інститутах адміністративного судочинства. У зв'язку з наведеним, метою даної статті є всестороннє дослідження прогалін та колізій в праві під час розгляду справи адміністративним судом задля надання пропозиції щодо їх подолання, а завданням – проаналізувати погляди вчених та судову практику щодо вказаної проблематики.

Прогалина у праві – це повна або часткова відсутність законодавчої регламентації певних суспільних відносин, що потребують правового регулювання. Прогалини в законодавстві традиційно розглядаються правовою наукою як один із найпоширеніших видів дефектів права. Наявність прогалін нівелює внутрішню узгодженість системи права і, як наслідок, призводить до збоїв у правовому регулюванні. Тож ефективність останнього залежить, насамперед, від зведення прогалін як одного з дефектів законодавства до мінімального рівня, від того, наскільки оперативно вони можуть бути подолані в процесі реалізації норм права [9, с. 4].

У загальному розумінні прогалина являє собою «пусте», «незаповнене місце», «пропуск»; у переносному – це хиба, недогляд, недолік. При цьому хиба характеризується як невиконання належного, недогляд, як помилка з необережності, а недолік – як недосконалість, неповнота. Традиційно актуальною для юридичної науки та практики залишається проблема подолання прогалін у законодавстві та праві, яка передбачає визначення дій суб'єкта правозастосування, що уможливають прийняття рішення в конкретній справі за відсутності відповідної норми права [11].

Прогалина в праві являє собою повну або часткову відсутність у джерелах права норм конкретного змісту, необхідних для регулювання фактів, що підлягають правовому регулюванню. Ознаками прогаліни в праві є така сукупність властивостей конкретної ситуації, за якої: відповідні правовідносини входять до сфери правового регулювання, чинні норми права не дозволяють винести однозначне рішення зі спірних правовідносин у зв'язку з повною відсутністю правового припису конкретного змісту чи неповнотою чинної правової норми [5, с. 96].

Прогалини у праві можуть виражатися в неохоплені правовими нормами життєвої ситуації, після опублікування нормативного акту. В умовах, коли виникли суспільні відносини, які ним не регулюються, прийняті відсилочні норми до іншого акту, який не ухвалений, відсутності правової норми тощо.

Узагальнюючи наявні види прогалин, С. Завальнюк пропонує їх класифікувати за такими критеріями: залежно від погляду на необхідність врегулювання правовідносин розрізняють уявні (несправжні, тобто прогалини поза законом) і реальні (справжні, тобто в законі) прогалини; залежно від ступеня врегульованості правовідносин виділяють повні і неповні прогалини; залежно від моменту прийняття нормативно-правового акту прогалини поділяють на первинні і вторинні; залежно від причин виникнення прогалини можуть бути формальними (суб'єктивними, технічними) і матеріальними (об'єктивними, законодавчими); залежно від способу усунення прогалини поділяються на законодавчі і технічні. Також є прогалини, які не поділені на класи, але виділені в окремі види, оскільки вони мають специфічні ознаки, притаманні саме даному виду. Саме такі прогалини називають «колізійними прогалинами», або «кваліфікований дефект», оскільки вони утворюють нормативний вакуум в акті законодавства та зумовлюють неповноту нормативно-правового акту. З'ясування вищенаведених класифікацій та видів прогалин дає можливість зрозуміти природу їх виникнення та надати наукове підґрунтя для визначення, дослідження та створення умов для розвитку практики застосування способів їх подолання [4, с. 15].

Розкрити зміст зазначених прогалин можна наступним чином. Так, уявні прогалини передбачають, що суспільні відносини можуть бути врегульовані нормами моралі, реальні – відсутність норми права, яка б врегульовувала певні суспільні відносини; повні – коли норми повністю не врегульовують суспільні відносини та неповні – норми врегульовують суспільні відносини лише частково; первинні – з часу прийняття нормативно-правового акту виникають прогалини, вторинні – виникнення нових суспільних відносин, які потребують правової регламентації; формальні або суб'єктивні, або ж інколи їх називають технічні прогалини – недотримання правил законодавчої техніки, об'єктивні або матеріальні прогалини – неповнота або відсутність норм права; колізійні прогалини – суперечність норм права чи законодавства; кваліфіковані прогалини – певна вада в законі, яка може бути скоригована лише в процесі законодавчої діяльності.

Белкіна Д. узагальнила наукові позиції та підходи до сутності прогалин в праві та дійшла висновку, що під прогалинами в праві слід розуміти повну або часткову відсутність законодавчої регламентації тих чи інших суспільних відносин, що потребують правового регулювання нормотворчої техніки та принципів нормотворчості. До системоутворюючих ознак вона відносить наступні:

1. Повну відсутність у законодавстві правових норм, які мали б регулювати певну сферу суспільних відносин.
2. Часткова відсутність (врегульованість) у законодавстві відповідних положень, норм та інститутів права.
3. Правові прогалини у законодавстві стосуються процесу законодавчої регламентації.
4. Предметом усунення правових прогалин є суспільні відносини, що потребують правового регулювання.
5. При усуненні прогалин і колізій у законодавстві України слід враховувати вимоги нормотворчої техніки та принципи нормотворчості [1, с. 79].

Для переборення прогалин в законодавстві використовуються такі способи: усунення і подолання [16, с. 25].

Усунення відбувається через нормотворчу діяльність шляхом внесення змін і доповнень у закони, видання нових, досконаліших юридичних актів чи створення юридичного прецеденту, або укладання нормативного договору. Подолання здійснюється в процесі правозастосовної діяльності за допомогою аналогії закону й аналогії права, а також субсидіарного застосування права [13, с. 248].

Субсидіарне застосування – це застосуванням до певних відносин норми права, яка регулює подібні за суттєвими ознаками відносини в суміжних галузях.

Зауважимо, що відповідно до ч. 6 ст. 7 Кодексу адміністративного судочинства України, у разі відсутності закону, що регулює відповідні правовідносини, суд застосовує закон, що регулює подібні правовідносини (аналогія закону), а за відсутності такого закону суд виходить із конституційних принципів і загальних засад права (аналогія права). Аналогія закону та аналогія права не застосовується для визначення підстав, меж повноважень та способу дій органів державної влади та місцевого самоврядування [6].

В. Соколов робить висновок про існування в адміністративному судочинстві двох видів процесуальних аналогій. Перший вид можна умовно позначити як зовнішню або міжгалузеву аналогію, що

передбачає застосування у процесі здійснення адміністративного судочинства норм інших процесуальних кодексів, зокрема ЦПК України. Другу аналогію можна позначити як внутрішню і вона передбачає застосування в процесі здійснення адміністративного судочинства норм КАС України, які регламентують провадження в іншій інстанції [14, с. 2].

Н. Оніщенко та С. Сунегін переконані, що аналогія права в адміністративному судочинстві – це застосування до спірних правовідносин конституційних принципів і загальних засад права, повинна застосовуватися не лише у тих випадках, коли відсутній відповідний закон, а й при кожному розгляді адміністративної справи. При цьому застосування таких конституційних принципів і загальних засад права «цементує» аргументацію судового рішення, надаючи його змісту значно переконливішого характеру. Ефективність застосування аналогії права в адміністративному судочинстві, так само як і в інших видах вітчизняного судочинства, безпосередньо залежить не лише від суто професійних якостей особистості судді, а й від рівня його моральної свідомості. Адже зміст конституційних принципів і загальних засад права, які покладені в основу поняття аналогії права, не обмежується тільки правовими рамками. Водночас реально досягти такої ефективності можливо лише в тому державно організованому суспільстві, в якому функціонує цілісна та збалансована система соціально нормативного регулювання [10, с. 79–80].

Колізія – це стан і дія кількох правових актів чи їх норм, як правило, нормативного характеру, що прийняті одним або різними суб'єктами правотворчості, які спрямовані на регулювання одних і тих же суспільних відносин, а застосування кожного з них окремо дає різний, зокрема протилежний, результат. Колізійні правові акти і норми є контрверзними, бо впливають за результатами їх регулятивної дії на суспільні відносини [8, с. 20].

Колізія у праві – це розбіжності (суперечності) між нормами права, які закріплені в законодавстві та регулюють однорідні правовідносини. Характеризуються помилками в тексті нормативно-правового акту, недосконалістю законів тощо.

Неузгодженість між чинними нормативно-правовими актами, їх протиріччя з одного й того ж предмета регулювання, а також суперечність між двома або більше формально чинними нормами права, прийнятими з одного й того ж питання, в теорії права відомі як колізія норм права.

Поняття «колізія» в праві використовується в широкому й вузькому розумінні. На думку О. Скакун, юридична колізія – це загальний термін у якому визначаються формальні суперечності або розбіжності всередині юридичної системи держави, супроводжені уповноваженими суб'єктами нормотворчості, правозастосування, правотлумачення та заважають злагодженому її функціонуванню, під юридичними колізіями «розуміють розходження чи суперечність між окремими нормативно-правовими актами, що регулюють одні й ті ж або суміжні суспільні відносини, а також суперечності, що виникають у процесі правозастосування та здійснення компетентними органами й посадовими особами своїх повноважень» [13, с. 424].

Таким чином, до широкого розуміння колізій відносять колізії між нормативними актами чи нормами, в правотворчості, правозастосуванні тощо.

Поняття юридичної колізії у вузькому змісті більш доцільно щодо використання в практичній юридичній діяльності. Юридична колізія у більш вузькому розумінні – як розбіжності «змісту двох або більше чинних законодавчих актів, прийнятих з одного й того ж питання» [18, с. 6].

Розкривши поняття юридичної колізії, як у широкому так і вузькому розуміннях можна виділити основні її ознаки: «розбіжності» або «суперечки» всередині правової системи держави; «зіткнення» двох тотожних юридичних норм; необхідність вирішення юридичних колізій шляхом усунення суперечностей між двома колізійними нормами. Для позначення формальних суперечностей здебільшого використовуються терміни «юридична колізія» або «колізія в праві». До них зараховують, зокрема, колізії між різними нормами права й актами тлумачення, колізії між окремими актами тлумачення, а також суперечності між законодавством та іншими джерелами. У юридичній науці існує дві концепції розуміння юридичної колізії: між нормами права і між нормативно-правовими актами. Т. Шевченко схиляється до визначення юридичної колізії між нормами права [17, с. 15].

Колізії можна поділити за юридичною силою правових актів (колізії між конституційними й звичайними законами, колізії між законом і кодексом, між галузевими законами тощо); за дією нормативно-правових актів у часі (колізії між старим і новим законом з одного й того ж предмету); за місцем

в правову регулюванні (колізії між загальними та спеціальними нормами); залежно від форми державного устрою (колізії між нормами загальнодержавними й локальними). Крім того, можливою є класифікація за суб'єктивними й об'єктивними факторами, по «горизонталі» й «вертикалі», залежно від повноважень органів, якості нормативно-правового акту тощо [7, с. 46].

Певний інтерес для даного дослідження становлять погляди Г. Чувакової, яка вважає, що колізії у законодавстві можуть розглядатися як аномалії права, проте важливо наголосити, що лише деякі види колізій у законодавстві, на її думку, є аномаліями права. Так, темпоральні (часові, тобто видання в різний час з одного і того ж питання двох чи більше норм права) та ієрархічні (це колізії, що виникають через регулювання одних фактичних обставин нормами, які знаходяться на різному рівні в ієрархічній структурі законодавства) колізії можна віднести не до аномалій права, а до порушень логіко-структурної побудови системи законодавства. Одночасну чинність приписів рівної юридичної сили науковець відносить до правових аномалій [15, с. 53].

Правові колізії також знаходять відображення і в судовій практиці. Так, у справі № 9901/72/19 позивач оскаржував до Верховного Суду рішення про оголошення конкурсу на зайняття вакантної посади державної служби.

Ухвалюючи рішення, суд дійшов висновку, що «відповідачем процедура ухвалення оскаржуваного рішення дотримана, а наявність спору у даній справі викликана, зокрема, колізією правових норм Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та Закону України «Про державну службу». За загальним правилом, норми права мають забезпечувати однозначні орієнтири правомірності поведінки як суб'єктів приватного, так і публічного права, а також не повинні суперечити одна одній та мають взаємно узгоджуватись. Разом із тим, негативним явищем є наявність протиріч між нормами права. Юридичною практикою вироблено декілька підходів до розв'язання протиріччя у застосуванні конкуруючих між собою норм, основними з яких є використання змістовного та темпорального (часового) способу подолання колізій.

Так, відповідно до ч. 1 ст. 58 Конституції України закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії у часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи. Це конституційне положення свідчить про те, що за загальним правилом норма права діє щодо відносин, які виникли після набрання чинності цією нормою, а тому до певних юридичних фактів застосовується той закон (інший нормативно-правовий акт), під час дії якого вони настали.

Позицію щодо незворотності дії в часі законів та інших нормативно-правових актів неодноразово висловлював Конституційний Суд України. Так, згідно з висновками щодо тлумачення змісту ст. 58 Конституції України, викладеними у рішеннях Конституційного Суду України від 13.05.1997 № 1-зп, від 09.02.1999 № 1-рп/99, від 05.04.2001 № 3-рп/2001, від 13.03.2012 № 6-рп/2012, закони та інші нормативно-правові акти поширюють свою дію тільки на ті відносини, які виникли після набуття законами чи іншими нормативно-правовими актами чинності; дію нормативно-правового акта в часі треба розуміти так, що вона починається з моменту набрання цим актом чинності і припиняється із втратою ним чинності, тобто до певного юридичного факту застосовується той закон або інший нормативно-правовий акт, під час дії якого вони настали або мали місце; дія закону та іншого нормативно-правового акта не може поширюватися на правовідносини, які виникли і закінчилися до набрання чинності цим законом або іншим нормативно-правовим актом. Єдиний виняток з цього правила, закріплений у ч. 1 ст. 58 Конституції України, складають випадки, коли закони та інші нормативно-правові акти пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

Змістовні колізії – це колізії, що виникають як частковий збіг обсягів регулювання правовідносин різними нормами права, обумовлені специфікою суспільних відносин та пов'язані з поділом норм права на загальні, спеціальні та виняткові.

За наявності розбіжностей загальних і спеціальних (виняткових) норм необхідно керуватися принципом *Lex specialis* (лат. – спеціальний закон, спеціальна норма), відповідно до якого при розбіжності загального і спеціального закону діє спеціальний закон, а також принципом *Lex specialis derogat generali*, суть якого зводиться до того, що спеціальна норма має перевагу над загальною.

У разі якщо норми нормативних актів рівної юридичної сили містять різні моделі правового регулювання, перевагу при застосуванні слід надавати тій нормі, яка регулює вужче коло суспільних відносин, тобто є спеціальною.

Саме такий підхід застосував Верховний Суд у постанові від 29.01.2019 р. у справі № 807/257/14. Крім того, про перевагу норм *lex specialis* над іншими загальними нормами зазначає у своїх рішеннях і Європейський суд з прав людини (п. 69 рішення у справі «Ніколова проти Болгарії» № 7888/03, пункт 15 рішення у справі «Баранкевич проти Росії» № 10519/03 тощо).

Відповідно до рішення Конституційного Суду України від 18.06.2020 р. № 5-р(П)/2020 принцип верховенства права (правовладдя) вимагає суддівської дії у ситуаціях, коли співіснують суперечливі норми одного ієрархічного рівня. У таких ситуаціях до судів різних видів юрисдикції висунуто вимогу застосовувати класичні для юридичної практики формули (принципи): «закон пізніший має перевагу над давнішим» (*lex posterior derogat priori*); «закон спеціальний має перевагу над загальним» (*lex specialis derogat generali*); «закон загальний пізніший не має переваги над спеціальним давнішим» (*lex posterior generalis non derogat priori specialis*). Якщо суд не застосовує цих формул (принципів) за обставин, що вимагають від нього їх застосування, то принцип верховенства права (правовладдя) втрачає свою дієвість.

Тому, зважаючи на встановлені у цій справі обставини, а також на те, що Закон України «Про судоустрій і статус суддів» був прийнятий пізніше (02 червня 2016 р.), ніж Закон України «Про державну службу» (10 грудня 2015 р.), колегія суддів дійшла висновку, що у спірних правовідносинах підлягають застосуванню положення Закону України «Про судоустрій і статус суддів», який був спеціально прийнятий парламентом з метою визначення організації судової влади та здійснення правосуддя в Україні.

З огляду на вищевикладене, положення щодо порядку призначення на адмінпосади встановлені у п. 35 Розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів», є спеціальною нормою права, яка підлягає застосуванню у спірних правовідносинах.

Під способами вирішення юридичних колізій розуміються конкретні прийоми, засоби, механізми, процедури їх усунення. Залежно від характеру колізії застосовується той чи інший метод, використовується та чи інша форма, обирається той чи інший шлях зняття протиріччя або виходу з правового глухого кута [2, с. 207].

Можна погодитись з тими дослідниками, які вважають, що дієвим засобом усунення колізій є систематизація нормативно-правового матеріалу. При цьому вона має корелюватися із темпами та обсягами нормотворчої діяльності суб'єктів систематизації нормативно-правових актів. Планування та інтенсивність юридичної нормотворчості, обсяги навантаження нею відповідного органу публічної влади мають корелюватися у бік зменшення або взагалі виключати паралелізм із проведенням систематизації нормативно-правових документів. Поряд з цим запорукою зменшення правових колізій є постійний моніторинг законодавства, насамперед, у нормотворчому процесі. У залежності від юридичних наслідків, до яких призводить роз'яснення, розрізняють неофіційне і офіційне тлумачення. Перше – це роз'яснення норм права, яке дається неуповноваженими на це суб'єктами і тому позбавлене юридичної сили і майбутніх юридичних наслідків. Але його значення – в обґрунтуванні, науковості, авторитетності тих суб'єктів, якими воно дається. Друге – офіційне тлумачення – це різновид тлумачення, який здійснюється уповноваженими на те суб'єктами – державними органами, посадовими особами, та закріплюється у спеціальному акті загальнообов'язкового характеру для всіх суб'єктів, які реалізують ці норми права [3, с. 985, 989].

Отже, прогалини в праві – це повна чи часткова відсутність регламентації суспільних відносин, яку можна подолати за допомогою нормотворення, аналогії права чи закону. Колізія у праві – це суперечності між нормами права, що закріплені в законодавстві, які можна подолати за допомогою тлумачення уповноваженим суб'єктом, скасування, внесення змін та прийняття нового нормативного акту, їх систематизація тощо.

REFERENCES

1. Bielkina D. Pravovi prohalyny i kolii u kryminalno-vykonavchomu zakonodavstvi Ukrainy: poniattia ta zmist. *Natsionalnyi yurydychnyi zhurnal*. 2020. S. 7–82.
2. Hordieiev V. V. Poniattia yurydychnykh faktiv v administratyvnomu sudochynstvi Ukrainy : monohrafiia. Odesa : Helvetyka, 2021. 324 s.
3. Zhuliaiev V. Pravovi kolizii v ukrainskomu molodizhnomu zakonodavstvi. *Topical issues of modern science, society and education* : the 1st International scientific and practical conference – (August 8–10, 2021). SPC – Sciconf.com.ua. Kharkiv. Ukraine. 2021. S. 984–990.
4. Zavalniuk S. Klasyfikatsii i vydy prohalyn v tsyvilnomu zakonodavstvi. *Chasopys tsyvilistyky*. 2020. S. 5–17.
5. Kaptsova T. Prohalyna v pravi yak peredumova zastosuvannia yurydychnoi analohii. *Hospodarske pravo i protses*. 2021. № 4. S. 90–98.

6. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy vid 06.07.2005. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 35–36, 37. St. 1358.
7. Lenher Ya. Klasyfikatsiia kolizii v munitsypalnomu pravi. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. 2017. S. 46–48.
8. Lylak D. Koliziia i konkurentsia zakoniv. *Pravo Ukrainy*. 2001. № 4. S. 19–21.
9. Matat Yu. Prohalyny v zakonodavstvi ta zasoby yikh podolannia v pravozastosovni diialnosti : monohrafiia. Kharkiv : Pravo, 2015. 176 s.
10. Onishchenko N., Suniehin S. Zastosuvannia analogii prava v administratyvnomu sudochynstvi: deiaki analitychni rozdumy. *Pravo Ukrainy*. 2016. № 2. S. 75–81.
11. Pohrebniak S. Prohalyny v zakonodavstvi ta zasoby yikh podolannia. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy*. Kharkiv : Pravo, 2013. № 1 (72). S. 44–56.
12. Rishennia Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 26 zhovtnia 2020 r. v spravi za pozovom OSOBA_2, OSOBA_3 do Vyshchoi rady pravosuddia, treti osoby, yaki ne zaiavliaiut samostiinykh vymoh shchodo predmeta sporu: Komisiia z pytan vyshchoho korpusu derzhavnoi sluzhby v systemi pravosuddia, OSOBA_4, pro vyznannia protypravnym, nechynnym ta skasuvannia rishennia, stiahnennia moralnoi shkody. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92566043>
13. Skakun O. Teoriia derzhavy i prava : pidruchnyk. Kyiv : Alerta. 2011. 520 s.
14. Sokolov V. Zastosuvannia protsesualnoi analogii pry zdiisnenni administratyvnoho sudochynstva. *Pravovyi visnyk Ukrainiskoi akademii bankivskoi spravy*. 2012. № 2 (7). S. 37–41.
15. Chuvakova H. Anomalii normotvorchoi diialnosti. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. 2019. № 4. S. 51–57.
16. Shevchenko T. Prohalyny v zakonodavstvi, sposoby usunennia i podolannia. *Pravo i suspilstvo*. 2013. № 1. S. 23–26.
17. Shevchenko T. Yurydychna koliziia: teoretyko-pravovyi aspekt. *Pravo i suspilstvo*. 2013. № 3. S. 13–18.
18. Shemshuchenko Yu. Teoretychni zasady podolannia kolizii u zakonodavstvi Ukrainy. *Kolizii u zakonodavstvi Ukrainy: problemy, teorii i praktyky*. Kyiv : Henez. 1996. S. 6–7.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. Белкіна Д. Правові прогалини і колії у кримінально-виконавчому законодавстві України: поняття та зміст. *Національний юридичний журнал*. 2020. С. 7–82.
2. Гордєєв В. В. Поняття юридичних фактів в адміністративному судочинстві України : монографія. Одеса : Гельветика, 2021. 324 с.
3. Жуляєв В. Правові колізії в українському молодіжному законодавстві. *Topical issues of modern science, society and education : the 1st International scientific and practical conference – (August 8–10, 2021)*. SPC – Sciconf.com.ua. Kharkiv. Ukraine. 2021. S. 984–990.
4. Завальнюк С. Класифікації і види прогалин в цивільному законодавстві. *Часопис цивілістики*. 2020. С. 5–17.
5. Капцова Т. Прогалина в праві як передумова застосування юридичної аналогії. *Господарське право і процес*. 2021. № 4. С. 90–98.
6. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. *Відомості Верховної Ради України*. № 35–36, 37. Ст. 1358.
7. Ленгер Я. Класифікація колізій в муніципальному праві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. С. 46–48.
8. Лилак Д. Колізія і конкуренція законів. *Pravo Ukrainy*. 2001. № 4. С. 19–21.
9. Матат Ю. Прогалини в законодавстві та засоби їх подолання в правозастосовній діяльності : монографія. Харків : Прavo, 2015. 176 с.
10. Оніщенко Н., Сунегін С. Застосування аналогії права в адміністративному судочинстві: деякі аналітичні роздуми. *Pravo Ukrainy*. 2016. № 2. С. 75–81.
11. Погребняк С. Прогалини в законодавстві та засоби їх подолання. *Вісник Академії правових наук України*. *Pravo*. Харків, 2013. № 1 (72). С. 44–56.
12. Рішення Верховного Суду України від 26 жовтня 2020 р. в справі за позовом OSOBA_2, OSOBA_3 до Вищої ради правосуддя, треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору: Комісія з питань вищого корпусу державної служби в системі правосуддя, OSOBA_4, про визнання протиправним, нечинним та скасування рішення, стягнення моральної шкоди. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92566043>
13. Скакун О. Теорія держави і права: підручник. Київ : Алерта. 2011. 520 с.
14. Соколов В. Застосування процесуальної аналогії при здійсненні адміністративного судочинства. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2012. № 2 (7). С. 37–41.
15. Чувакова Г. Аномалії нормотворчої діяльності. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 4. С. 51–57.
16. Шевченко Т. Прогалини в законодавстві, способи усунення і подолання. *Pravo i suspilstvo*. 2013. № 1. С. 23–26.
17. Шевченко Т. Юридична колізія: теоретико-правовий аспект. *Pravo i suspilstvo*. 2013. № 3. С. 13–18.
18. Шемшученко Ю. Теоретичні засади подолання колізій у законодавстві України. *Колізії у законодавстві України: проблеми, теорії і практики*. Київ : Генеза. 1996. С. 6–7.